Sosiaali- ja terveysministeriö

Hallituksen esitys HE 112/2025 vp eduskunnalle yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi

Eeva Vartio, neuvotteleva virkamies

Sosiaali- ja terveysvaliokunta 4.11.2025

Esityksen sisältö

- Yleistuen määräytymisperusteet
- Yleistuen saajalle järjestettävät työnhakukeskustelut
- Yleistuen rahoitus
- Voimaantulo

- Esityksen keskeiset vaikutukset
- Yhteisvaikutukset (toimeentulotukea sekä työnhakijan palveluprosessia, työnvälityspalveluiden kehittämistä ja työttömyysturvaseuraamuksia koskevat muutokset)

Yleistuki

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki, yleistukilaki. Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi työttömyysturvalain peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea koskeva lainsäädäntö.

- Yleistuki olisi perusturvauudistuksen ensimmäisessä vaiheessa työttömyyden aikaisen perustoimeentulon turvaamiseksi tarkoitettu tuki.
- Yleistukea maksettaisiin työttömän työnhakijan työmarkkinoille hakeutumisen tai palaamisen edellytysten edistämiseksi ja parantamiseksi.

Yleistuen määräytymisperusteet 1/4

Kansaneläkelaitos maksaisi yleistukea työttömälle työnhakijalle:

- jolla ei ole oikeutta ansiopäivärahaan tai
- joka on jo saanut enimmäisajan ansiopäivärahaa, ja
- joka on taloudellisen tuen tarpeessa eli yleistuki olisi tarveharkintainen (kuten nykyinen työmarkkinatuki).

Yleistuen täysimääräinen määrä olisi työttömyysturvalaissa säädetyn ansiopäivärahan perusosan suuruinen. Nykyisin ansiopäivärahan perusosa ja täysimääräinen työmarkkinatuki on peruspäivärahan suuruinen. Vuonna 2025 peruspäivärahan määrä on 37,21 e/pv (keskimäärin 800 e/kk).

Yleistuen määräytymisperusteet 2/4

Työttömyysturvalain soveltaminen yleistukeen

- Työttömyyden perusteella maksettavaan yleistukeen sovellettaisiin lähtökohtaisesti samoja työttömyysturvalain 1 luvun yleisiä säännöksiä, 3 luvun etuuden saamisen yleisiä rajoituksia koskevia säännöksiä sekä 4 luvun säännöksiä sovitellusta ja vähennetystä työttömyysetuudesta kuin ansiopäivärahaan.
- Työttömyyden perusteella yleistukea saavaa henkilöä koskisi lähtökohtaisesti samat työllistymisen edistämiseen liittyvät palvelut ja työttömyysturvalain mukaiset etuuden saamisen yleiset työvoimapoliittiset edellytykset sekä etuusseuraamukset kuin ansiopäivärahan saajaa.

Yleistuen määräytymisperusteet 3/4

Yleistuen tarveharkinta

- Tarveharkintaa sovellettaisiin kaikkiin yleistuen saajiin.
- Tarveharkinnassa otettaisiin huomioon yleistuen saajan **omat tulot**. Työn perusteella saatu ansiotulo soviteltaisiin kuten ansiopäivärahassa.
- Satunnaiset ja kertaluonteiset tulot eivät vaikuttaisi yleistuen tarveharkinnassa.
- Tarveharkinnassa olisi tuloraja 311 euroa (brutto), jonka ylittävästä tulosta 50 prosenttia vähentäisi yleistukea.
    - Tarveharkintatuloa olisi esimerkiksi pääomatulo.
    - Tarveharkintatuloa ei olisi tietyt laissa säädetyt tulot, ns. etuoikeutetut tulot, joita olisivat muun muassa lapsilisä ja yleinen asumistuki.
- Yleistukea maksettaisiin työllistymistä edistävään palveluun osallistumisen perusteella ilman tarveharkintaa.

Yleistuen määräytymisperusteet 4/4

Yleistuen odotusaika

- Jos yleistuen hakijalla ei olisi peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillista valmiuksia antavaa koulutusta, yleistukea maksettaisiin 21 viikon odotusajan jälkeen. Yleistukea maksettaisiin työllistymistä edistävään palveluun osallistumisen perusteella odotusajan estämättä. Sääntely vastaisi nykyistä työmarkkinatuen odotusaikaa.

Osittainen yleistuki

- Yleistuki maksettaisiin osittaisena henkilölle, joka asuu vanhempiensa taloudessa eikä ole täyttänyt työttömyysturvalaissa tarkoitettua työssäoloehtoa. Yleistuki maksettaisiin täysimääräisenä, jos vanhempien tulot jäisivät alle tulorajan. Yleistukea maksettaisiin täysimääräisenä myös työllistymistä edistävään palveluun osallistumisen perusteella. Sääntely vastaisi tältä osin nykyistä osittaista työmarkkinatukea.
  - Vanhempien tuloraja 2500 e/kk olisi korkeampi kuin nykyisin osittaisessa työmarkkinatuessa (1781 e/kk).

Yleistuen saajalle järjestettävät työnhakukeskustelut

Työvoimaviranomaisen velvollisuus järjestää yleistuen saajalle työnhakukeskusteluita työttömyyden pitkittyessä

- Työvoimaviranomaisella olisi velvollisuus järjestää yleistuen saajan työnhakukeskustelut ja täydentävät työnhakukeskustelut lähtökohtaisesti kasvokkain (ns. aktivointijakso).
  - Keskusteluissa arvioitaisiin yleistuen saajan työttömyyden pitkittymisen syyt ja palveluiden tarve sekä sovittaisiin työllistymistä tukevista toimista tarvittaessa muiden viranomaisten kanssa.
- Yleistuen saajan aktivointijakso määräytyisi iän ja yleistuen maksupäiväkertymän mukaan.
  - Alle 25-vuotiaan aktivointijakso alkaisi aikaisemmin ja kestäisi pidempään kuin 25 vuotta täyttäneen aktivointijakso.

Yleistuen rahoitus ja voimaantulo

- Yleistukea rahoittaisivat pääasiassa valtio ja yleistuen saajan kotikunta. Lisäksi työttömyyskassaan kuulumattomien palkansaajien työttömyysvakuutusmaksukertymä tilitettäisiin työssäoloehdon täyttäneiden yleistuen rahoitukseen.
- Yleistuen rahoitusosuudet vastaisivat nykyisten työmarkkinatuen ja peruspäivärahan rahoitusosuuksia eikä esityksellä olisi vaikutusta rahoittajatahojen maksuosuuksiin.

- Yleistukea koskeva lainsäädäntö tulisi voimaan 1.5.2026.

Esityksen keskeiset vaikutukset 1/3

Vaikutukset kotitalouksien asemaan

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on valmistelun aikana arvioinut yleistukeen ehdotetun tarveharkinnan (tarveharkinta koskisi myös työssäoloehdon täyttäneitä, yksi tuloraja, yksi vähennysprosentti) sekä osittaisen yleistuen vanhempien tulorajan vaikutuksia SISU-mikrosimulointimallilla.
  - Arviointiin liittyy paljon epävarmuuksia ja suurimmat haasteet arvioinnissa liittyvät tarveharkinnassa ja osittaisessa työmarkkinatuessa huomioitaviin tuloihin. SISU-mallilla tehdyt arviot ovat staattisia eli niissä ei ole huomioitu käyttäytymisvaikutuksia.
- Valtaosalla nykyisistä etuuksien saajista muutokset eivät vaikuttaisi tuen määrään.
- Ehdotetun tarveharkinnan vaikutukset kohdentuisivat pääosin henkilöihin, jotka ovat avo- tai avioliitossa ja joilla on lapsia, mitä selittänee osaltaan se, että puoliso ja lapset eivät jatkossa vaikuttaisi tarveharkinnan tulorajaan.

Esityksen keskeiset vaikutukset 2/3

Vaikutukset julkiseen talouteen

- Esityksen arvioidaan laskevan etuuskuluja 4,2 miljoonaa euroa vuoden 2027 tasossa verrattuna nykyisiin työmarkkinatuen ja peruspäivärahan kuluihin. Säästöstä 3 miljoonaa euroa kohdistuu valtion rahoitusosuuteen ja 1,2 miljoonaa euroa kuntien rahoitusosuuteen. Vähenemisen arvioidaan johtuvan yleistuen tarveharkinnasta ja osittaisesta yleistuesta.

Vaikutukset työllisyyteen

- Ehdotetuilla muutoksilla arvioidaan olevan mittaluokaltaan vähäisiä vaikutuksia työllisyyteen. Kokonaisuutena ehdotettujen muutosten arvioidaan vahvistavan rakenteellista työllisyyttä noin muutamalla sadalla henkilötyövuodella.

Esityksen keskeiset vaikutukset 2/3

Vaikutukset työvoimaviranomaisiin

- Yleistuen saajien läsnätapaamisten määrän kasvu saattaa aiheuttaa työvoimaviranomaisille lisätyötä työnhakukeskustelujen järjestelyihin ja asiakaskontaktointiin liittyen, mutta näistä yhteyksistä aiheutuvan lisätyön määrän arvioidaan olevan korkeintaan vähäinen. Läsnätapaamisten määrän kasvu saattaa luoda lisätarpeita toimitilojen osalta.

Vaikutukset Kansaneläkelaitokseen

- Ehdotetuilla muutoksilla on Kansaneläkelaitoksen työmäärää lisäävä vaikutus, mikä kasvattaa Kansaneläkelaitoksen toimintakuluja noin 0,3 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja 0,5 miljoonaa euroa vuodesta 2027.
  - Kansaneläkelaitokselle ei kohdenneta muutosten toteuttamiseksi uutta määrärahaa. Kansaneläkelaitoksen työmäärän kehitystä sekä määrärahojen riittävyyttä valtion talousarvion momentilla 33.10.60 seurataan ja tarvittaessa tarkastellaan vuotuisissa valtiontalouden kehys- ja talousarvioprosesseissa.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön valmistelema arviomuistio yhteisvaikutuksista 1/2

- Muistiossa tarkastelussa ovat hallituksen esitykset eduskunnalle 1) HE 108/2025 vp työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi, 2) HE 112/2025 vp yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi sekä 3) HE 116/2025 vp laeiksi toimeentulotuesta annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 64 §:n ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta.
- Muistiossa kuvataan kolmen hallituksen esityksen aikaansaamista muutoksista syntyviä, erityisesti samoihin yksilöihin ja ihmisryhmiin kohdistuvia yhteis- ja ristikkäisvaikutuksia 1) ihmisvaikutusten arvioinnin sekä 2) perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arvioinnin näkökulmasta. Lisäksi muistiossa kuvataan esitysten yhteis- ja ristikkäisvaikutuksia 3) talouteen ja 4) työllisyyteen sekä 5) viranomaisiin.
- Muistio on julkaistu 22.9.2025 kunkin kolmen hallituksen esityksen hankesivuilla suomeksi ja ruotsiksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön valmistelema arviomuistio yhteisvaikutuksista 2/2

- Työttömyysturvaseuraamusten muutokset tulisivat sovellettaviksi myös yleistuessa. Työttömyysturvaseuraamusten asettaminen johtaisi siihen, että Kansaneläkelaitos harkitsisi toimeentulotuen perusosan alentamista.
- Mainittujen kolmen hallituksen esityksen yhteisvaikutukset työttömien henkilöiden toimeentuloon riippuisivat pääosin heidän käyttäytymisestään. Työttömät ja työvoimaviranomaiseen työnhakijaksi ohjattavat toimeentulotukea hakevat henkilöt voisivat toimia siten, etteivät he menettäisi oikeuttaan työttömyysetuuteen eikä toimeentulotukea alennettaisi.
- Yleistuen saajan aktivointijakso perustuisi työvoimapalveluita koskevan esityksen mukaiseen palveluprosessiin eikä lisäisi työvoimaviranomaisen järjestämien keskusteluiden määrää. Aktivointijakso lisäisi asiakkaiden kasvokkaisten tapaamisten määrää, koska aktivointijakson aikana keskustelut järjestettäisiin pääsääntöisesti paikan päällä työvoimaviranomaisen toimipisteessä.

Sosiaali- ja
terveysministeriö